

Програма за предоставяне на равни възможности и за приобщаване на децата и учениците от уязвими групи

*Училищната програма е приета с решение на ПС с Протокол № 11 от 11.01.2017г.
и е утвърдена със заповед № РД 07-232/ 11.01.2017г.*

• ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ

Приобщаващо образование е процес на осъзнаване, приемане и подкрепа на индивидуалността на всяко дете или ученик и на разнообразието от потребности на всички деца и ученици чрез активиране и включване на ресурси, насочени към премахване на пречките пред ученето и към създаване на възможности за развитие и участие на децата и учениците във всички аспекти на живота на училищната общност. Програмата е изготвена в съответствие с действащите стратегически и оперативни национални документи на централните ведомства, в изпълнение на държавната политика за предоставяне на равни възможности на всички българските граждани и за приобщаване на децата и учениците от уязвими групи.

Училищната програма се базира на:

- Закон за предучилищното и училищното образование;
- Наредба за приобщаващото образование
- Стратегия за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства;
- Рамкова програма за интегриране на ромите в българското общество (2010 – 2020 г.);
- Национална стратегия на Р. България за интегриране на ромите (2012 – 2020 г.);
- Закон за защита от дискриминация;
- Конвенция за борба срещу дискриминацията в областта на образованието.

Програмата включва редът и начините за оказване на обща и допълнителна подкрепа на всички деца и ученици, които имат необходимост от такива в ОУ „Отец Паисий”-гр.Варна, съобразно неговите лични интереси, потребности и нужди.

Уязвими групи в ОУ „Отец Паисий”-гр.Варна са деца и ученици, диагностицирани със специални образователни потребности, хронични заболявания, двигателни увреждания, деца и ученици в риск, деца и ученици, застрашени или жертва на насилие, деца с изявени дарби, деца-сираци и полусираци, деца-бежнаци, деца от различни етнически групи и др. с други идентифицирани нужди.

• ПРИНЦИПИ НА ПРОГРАМАТА ЗА ПРИОБЩАВАНЕ НА ДЕЦА И УЧЕНИЦИ

Приобщаващото образование е неизменна част от правото на образование и се реализира в съответствие със следните принципи:

1. Гарантиране на правото на всяко дете и ученик на достъп до училище, най-близо до неговото местоживееие и на правото му на качествено образование;
2. Гарантиране на достъпа на всяко дете или ученик до подкрепа за личностно развитие в зависимост от неговите индивидуални потребности с оглед възможността за възникване на затруднения в процеса на ученето и приобщаването и на необходимостта от подходяща подкрепа;
3. Прилагане на диференцирани педагогически подходи, ориентирани към интересите и стимулиращи мотивацията на детето и на ученика, съобразени с възрастовите и социалните промени в живота му и адаптирани към способността му да прилага усвоените компетентности на практика;
4. Приемане и зачитане на уникалността на всяко дете и ученик – индивидуалните потребности и възможности, личностните качества, знанията, уменията и интересите, на които образователната институция трябва да отговори по подходящ начин, така че детето или ученикът да развие максимално своя потенциал;
5. Равнопоставеност и недопускане на дискриминация при провеждане на предучилищното и училищното образование, гаранции за които са създадените условия за обучение на всички деца и ученици заедно, независимо от трудностите и различията, които може да възникнат в процеса на ученето и научаването и при участието им в дейността на детската градина или училището;
6. Системен и холистичен подход на организация и сътрудничество на образователните институции в областта на приобщаващото образование на всички равнища – управление и екипност, използване на приобщаващи педагогически практики, създаване на сигурна и подкрепяща среда, участие на родителите, мониторинг на процеса и на качеството на подкрепата за личностно развитие, както и на влиянието им върху обучението и постиженията на децата и учениците;
7. Сътрудничество между всички участници в процеса на приобщаващото образование – детската градина/училището, детето/ученика, семейството и общността;
8. Намаляване на влиянието на социалните неравенства върху ученето и върху участието на децата и учениците в дейността на детската градина или училището;
9. Нетърпимост към дискриминиращите нагласи и поведение и подготовка на децата и учениците за живот в приобщаващо общество;
10. Гъвкавост и динамичност на процеса на приобщаващото образование, съобразно потребностите на децата и учениците и в зависимост от спецификата на обществения живот.

III. ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА

Обща цел:

Качествено образование за всички деца, което ще позволи на всяко от тях да развие пълния си потенциал. Развитие на приобщаващи практики във връзка адаптирането и задоволяване на индивидуалните и различни нужди и потребности на детето и ученика към училищната общност.

Подцели:

1. Създаване на автентична общност – развитие на училище за всички
2. Дисциплината в класната стая е на базата на взаимното уважение, а не на страх от наказание
3. Адаптиране на учебния процес към индивидуалните нужди на всички деца.

IV. ПРИОБЩАВАЩИ ПРАКТИКИ

1. Управление на процеса на обучение - увеличаване на качеството на услугите, предоставяни от педагози в областта на общата и специалната педагогика, работещи в образователна среда, т.е. **да са способни да разпознават обучителните трудности и адекватно да подкрепят децата** - обмен на идеи и ноу-хау с цел да подпомагане създаването на общност от педагози, обществени възпитатели и родители, които подкрепят приобщаването.

2. Осигуряване на цялостна психологическа помощ и подкрепа на децата и учениците (психологически консултации, работа с родители, учители, промяна на разбиранията на родителите за приобщаването - кампания за повишаване на информираността относно обучителните трудности, промяна на нагласите и приемане на различието сред деца, ученици и родители) – родителски срещи, беседи в ЧК, работа по проекти и ИКД.

3. Развитие и насърчаване на чувството за принадлежност и взаимопомощ – родителски срещи, беседи в ЧК, работа по проекти и ИКД.

4. Подобряване на знанията и уменията на учителите, подготвени да работят с деца със СОП (обучителни трудности и с техните родители, изграждане на знанията и добрите практики).

V. ПОДКРЕПА НА ЛИЧНОСТНОТО РАЗВИТИЕ

Подкрепата на личностното развитие се осъществява във връзка и в корелация с разработените областни стратегии за подкрепа на личностното развитие, както и въз основа на анализ на необходимостта от обща и допълнителна подкрепа.

• Обща подкрепа

Общата подкрепа за личностно развитие в детската градина, която е насочена към всички деца в групата и гарантира участието и изявата им в образователния процес включва:

- екипна работа между учителите и другите педагогически специалисти;
- занимания по интереси;
- грижа за здравето въз основа на информация от родителя, представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, за здравословното състояние на

детето и за проведени медицински изследвания и консултации и при взаимодействие с медицинския специалист в здравния кабинет в детската градина;

- ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения.

1.1. За организиране на покрепата на личностното развитие в ОУ „Отец Паисий”-гр.Варна за координатор е определен педагогически съветник/заместник-директор/учител с необходимата квалификация, който изпълнява функциите си съобразно Наредбата за приобщаващото образование.

1.2. Общата подкрепа в ОУ „Отец Паисий”-гр.Варна се осъществява от екип, ръководен от координатора, както и класни ръководители, учители с необходима квалификация.

1.3. Общата подкрепа е насочена към развитие на потенциала на всяко дете и ученик. Общата подкрепа включва различна екипна работа, също така и между отделните специалисти и осигуряване или насочване към занимания по интереси. Заниманията по интереси могат да се организират от ОУ „Отец Паисий”-гр.Варна или от ОДК/ЦЛР или други центрове за личностно развитие.

1.4. Кариерното ориентиране, провеждано от класен ръководител, председател на МО на класните ръководители или консултант от кариерен център също е част от общата подкрепа на учениците от първи до последния клас за училището.

1.5. В ОУ „Отец Паисий”-гр.Варна функционира кабинет по интереси с обособена библиотека, която чрез осъществяване на различни дейности представлява част от общата подкрепа на децата и учениците.

1.6. Дейности за превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение, агресията и училищнич тормоз.

• **Допълнителна подкрепа**

Допълнителната подкрепа за личностно развитие според вида си е краткосрочна или дългосрочна.

- Краткосрочна е подкрепата, която въз основа на оценката на индивидуалните потребности на детето или ученика се предоставя за определено време в процеса на предучилищното и училищното образование, като:
  - за деца или ученици със специални образователни потребности обхваща период от минимум една учебна година до максимум края на съответния етап от степента на образование;
  - за деца и ученици в риск обхваща времето на планираните дейности за работа по конкретния случай, която се осъществява в училище в сътрудничество с отделите за закрила на детето;
  - за деца и ученици с изявени дарби обхваща период от минимум една учебна година; в началото на всяка учебна година се оценява необходимостта от предоставяне на такава подкрепа до края на съответния етап от степента на образование;
  - за деца и ученици с хронични заболявания обхваща периода, необходим за лечението на детето или ученика; при необходимост срокът е се удължава в зависимост от здравословното състояние на детето или ученика; при прекратяване на медицинската грижа екипът за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика извършва оценка за необходимостта от предоставяне на подкрепа, каквато се предоставя на деца или ученици със специални образователни потребности.
- Дългосрочна е подкрепата, която въз основа на оценката на индивидуалните

потребности на детето или ученика обхваща повече от един етап от степеня на образование, повече от една степен на образование или е за целия период на обучение на детето или ученика в детската градина или училището.

2.3. Допълнителната подкрепа за личностно развитие включва:

- работа с дете и ученик по конкретен случай;
- психо-социална рехабилитация, рехабилитация на слуха и говора, зрителна рехабилитация, рехабилитация на комуникативните нарушения и при физически увреждания;
  - осигуряване на достъпна архитектурна, обща и специализирана подкрепяща среда, технически средства, специализирано оборудване, дидактически материали, методики и специалисти;
  - предоставяне на обучение по специалните учебни предмети за учениците със сензорни увреждания;
- ресурсно подпомагане.
- Когато на деца или ученици се предоставя допълнителна подкрепа училището, на тези деца или ученици не се предоставя такава дейност в други услуги, включително в социални услуги по ЗСП и ППЗСП.

Допълнителната подкрепа се осъществява въз основа на направена оценка на индивидуалните способности на определено дете или ученик от координиращия екип в училището.

Оценката на способностите се извършва от специално назначен екип от специалисти, съобразно необходимостта на детето и след това се потвърждава от Регионален център за подкрепа на приобщаващото образование.

Учениците, за които може да се поиска оценка на способностите са от следните уязвими групи:

- деца със специални образователни потребности – в началото на учебната година
- деца с хронични заболявания
- деца в риск

2.5. Допълнителната подкрепа се реализира чрез план за действие за всяко конкретно дете. Родителите задължително се включват в плана за действие като активни участници в дейностите.

Ако Регионалният център препоръча допълнителна подкрепа, но родителите откажат, училището уведомява отдел „Закрила на детето“ към ССП по местоживееене на детето с цел оказване на съдействие на родителите за осъзнаване на нуждите на детето от социалните служби

2.6. При наличие на три и повече деца/ученици в паралелка се осигурява помощник-учител за подпомагане работата на учителите. Задълженията на помощник-учителите са разписани в Наредбата за приобщаващото образование.

2.7. При необходимост се изработва индивидуална учебна програма по съответните учебни предмети с цел по-лесното възприемане от ученика, а също се така се изготвя и индивидуален учебен план или учебен план за обучение в комбинирана форма на обучение. 2.8. За ученици с изявиени дарби също се изработва индивидуален учебен план.

V. ПРОГРАМА ЗА ИНДИВИДУАЛНА ПОДКРЕПА

Приложима е при конкретни случаи за преодоляване на последици от социални, емоционални проблеми и затруднения в обучението и общуването, като допълнителната подкрепа е насочена към деца със специални образователни потребности, деца с дарби и таланти, деца с хронични заболявания, както и ученици със емоционални проблеми, поведенчески проблеми, затруднения в обучението и общуването.

1. **Работата по конкретен случай** включва:

- определяне на цели и действия, насочени към ученика;
- формулировка на случая;
- изготвяне на план за подкрепа;
- взаимодействие и работа с подкрепящата среда;
- постигнати резултати от работата по случая.

2. Работата по конкретен случай се провежда от **Екип за подкрепа** за личностно развитие на ученика в училището, като се определя водещ на случая. Членовете на екипа участват в интердисциплинарна екипна работа със специалисти от социални институции или услуги в общността, ангажирани с ученика. Водещият на случая на ученика координира работата на специалистите и развива отношения с ученика, стимулиращи неговото обучение, развитие и участие в дейността на училището.

3. Индивидуалният подход при предоставянето на допълнителна подкрепа за личностно развитие на ученика и на равен достъп до образование чрез координирани дейности на специалистите в училището е насочен към ученика и родителя.

- Работата по конкретен случай се базира на оценката на индивидуалните потребности насочена към учениците в риск и ученици със специални образователни потребности.

- Работата по конкретен случай се базира на оценката на индивидуалните потребности на ученици с хронични заболявания, като се извършва от психолога съвместно с класния ръководител и учителите, които преподават на ученика в училището, в сътрудничество с личния лекар на ученика. Оценява се здравословното състояние на детето и влиянието му върху обучението.

- Предоставяне на психо-социална рехабилитация като комплекс от дейности за подпомагане на учениците със затруднения, увреждане или разстройство на тяхното психично здраве с цел постигане оптимално ниво на самостоятелност и придобиване и прилагане на умения, необходими за пълноценно приобщаване и участие в дейността на училището.

- Психо-социалната рехабилитация се предоставя в сътрудничество със специалисти от социални институции или услуги в общността.

- Водещ на случая на ученика при предоставяне на психо-социалната рехабилитация е психологът в училището.

- Рехабилитацията на слуха, говора и зрението като част от допълнителната подкрепа за личностно развитие на учениците в училището включва превантивна, диагностична, корекционно-рехабилитационна, компенсаторна и консултативна дейности, свързани със стимулиране на слуховата функция, развитието на речта, езика и комуникативните способности на учениците със СОП.

- Рехабилитацията на комуникативните нарушения се предоставя на ученик с комуникативно нарушение въз основа на оценка от

невропсихологично изследване и съобразно индивидуалните му потребности – осъществява се от логопеда и психолога в училището

- На децата и учениците с физически увреждания (увреждания на опорно-двигателния апарат) се предоставя рехабилитация по време на часовете по физическо възпитание и спорт.
- предоставяне условия за равен достъп до образование за децата и учениците чрез осигуряване на достъпна архитектурна и физическа среда

4. Подкрепа на деца и ученици със специални образователни потребности(СОП):

- създаване на подкрепяща образователна среда (изграждане на позитивен организационен климат, утвърждаване на позитивна дисциплина и развитие на училищна общност)

- помощ при преодоляване на трудностите в ученето (допълнителна подкрепа осигуряваща допълнителен и различен ресурс за децата, които не могат да отговорят на изискванията на учебната програма - начин за достойно преживяване за учене, научаване и участие в естествената им социална среда, съобразно техните оптимални възможности).

- създаване на достъпна архитектурна среда в училище
- прилагане на успешна адаптация на деца със СОП - изграждане на доверие и сътрудничество между всички заинтересовани и участващи в процеса страни: (педагог, психолог, специален педагог, помощник на учителя, логопед, ресурсен учител, социален работник, семейство) участващи в подпомагане развитието на детето

- логопедична подкрепа
- консултации на родители с цел по-добри резултати по отношение на напредъка на детето.

- оценка на актуалното състояние на деца със СОП
- оценка на нуждите и ресурсите на децата, специалистите и средата;
- проследяване развитието на децата
- корекционна работа;
- подпомагане на педагозите и детето по време на занимания в групата;
- консултиране, мотивиране и обучение на учители, родители и заинтересовани страни относно методи, подходи и материали за работа с деца със СОП

- екипната работа по случай на ученик е насочена към индивидуализиране на обучението, подкрепата и цялостната грижа за детето или ученика в периода му на обучение толкова дълго, колкото е необходимо).

5. Подкрепа на деца и ученици със емоционални проблеми:

- диагностика на междуличностните отношения, приобщаване и емоционална свързаност

- помощ при преодоляване на социални и емоционални затруднения на детето
- формиране и развитие на социални и комуникативни умения
- формиране на поведение на сътрудничество и подкрепа, взаимно разбиране, уважение и привличане.
- практичен модел за развитие на приятелските взаимоотношения
- помощ в свободата за самоопределяне

6. Подкрепа на деца и ученици със затруднения в обучението и общуването:

- прогноза и профилактика на трудности в обучението
- анализ на учебни затруднения
- психолого- педагогическа консултация
- прилагане на корекционни техники
- прилагане на дейности за изграждане на мотивация за допълнително обучение
- превенция на психичното здраве
- превенция на насилието и тормоза
- политика за позитивна дисциплина
- здравна грижа
- оказване на помощ и подкрепа на семейството
- взаимодействие с класен ръководител, учители, семейство
- прилагане на иновационни техники и методи в педагогическата работа
- работа в групи
- взаимодействие с Ресурсен център

7. Подкрепа на деца и ученици с изявени дарби

- идентифициране на индивидуалните потребности и разработване на план за подкрепа за всяко дете или ученик с изявена дарба;
- осигуряване на възможности за допълнителна индивидуална работа за развитие и надграждане на изявените дарби;
- осигуряване/предоставяне на възможности за ползване на подходяща физическа среда, обзавеждане, оборудване, материали и консумативи;
- осигуряване на квалифицирани специалисти за допълнителна подкрепа в съответната област – науки, технологии, изкуства, спорт;
- осигуряване/предоставяне на възможности за участие в международни и национални изяви – състезания, конкурси, олимпиади, фестивали, концерти, спектакли, изложби и др.
- осигуряване на възможности за включване в програми и проекти.

VI. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

За изпълнението на Програмата важно значение има сътрудничеството между всички пряко ангажирани институции, неправителствения сектор, родителската общност. Всички участници в образователния процес (семейство, детска градина, училище, институции, НПО) трябва да бъдат еднакво отговорни и ангажирани за постигането на поставените цели.

СИЛВИЯ ГРИГОРОВА /п./

Директор на ОУ „Отец Паусий“ – гр. Варна